

Kommunens og Statsforvalterens roller i arealforvaltningen

Gunhild Dalaker Tuseth
Avdelingsdirektør
Klima- og miljøvernavdelingen

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Kommunen – den viktigste aktøren innen arealforvaltning i Norge

Kommunen har sterke og omfattende virkemidler til å styre i sin kommune gjennom plan- og bygningsloven.

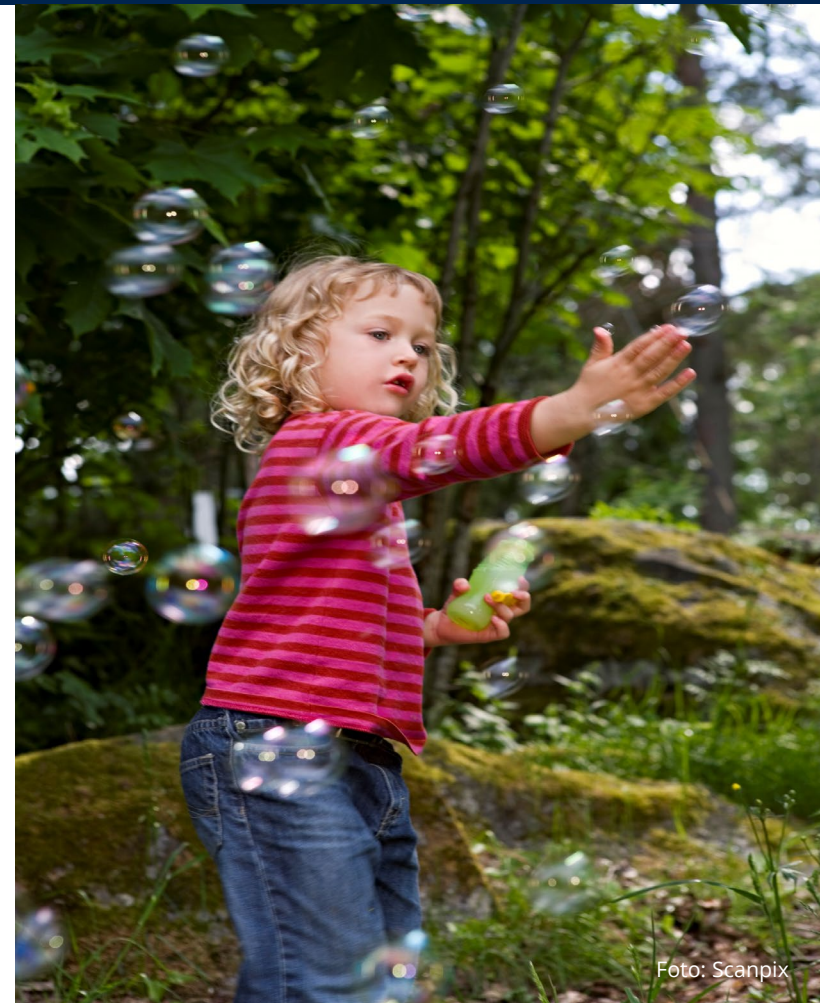

Foto: Scanpix

Hva er kommunens rolle og handlingsrom?

Politisk styring skjer gjennom gode planer

Det lokale selvstyret gir stort handlingsrom

- men er ikke uendelig..

Foto: Scanpix

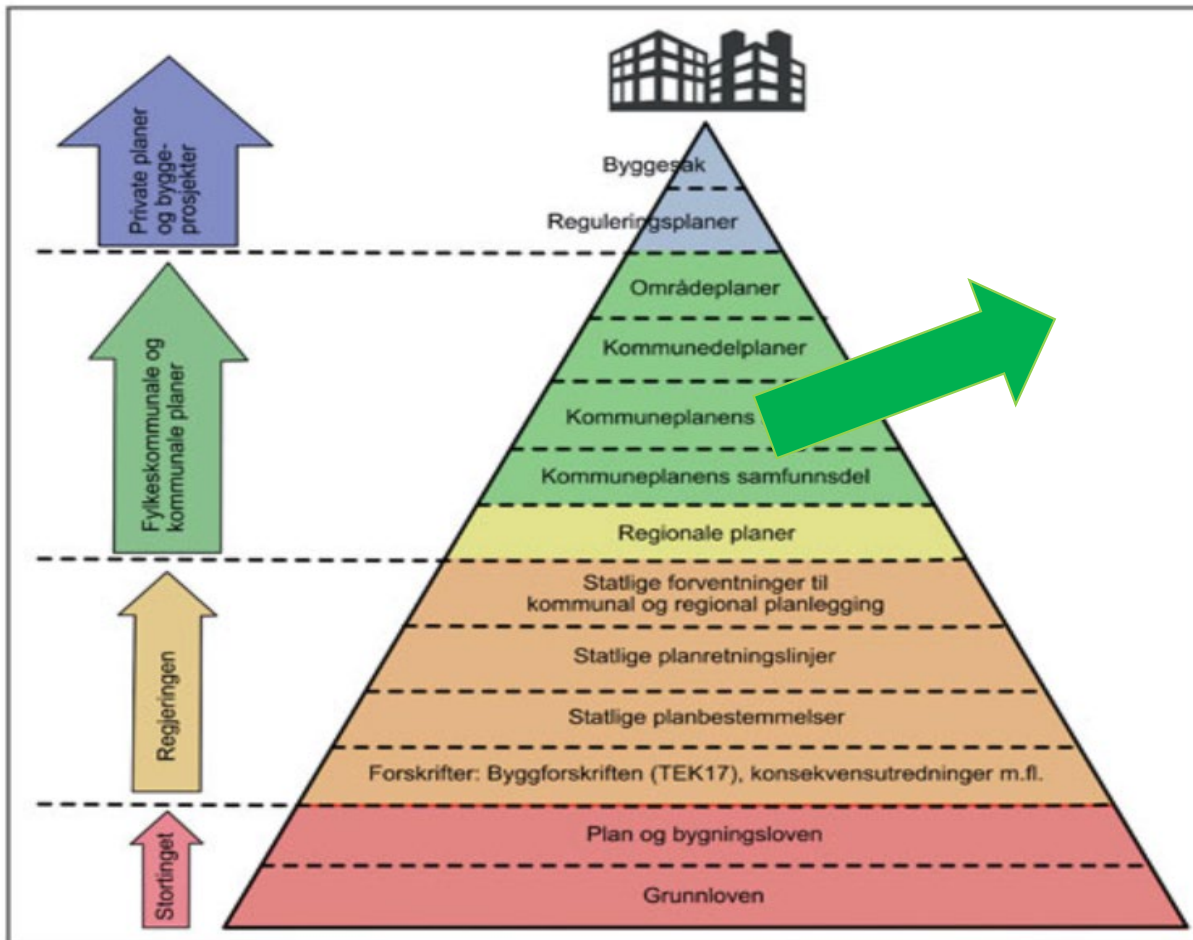

Kommunestyret som planmyndighet

- Sørge for at plan- og bygningsloven følges
- Vedta kommunal planstrategi, kommuneplan og reguleringsplan
- Særskilt ivareta barn og unges interesse i planleggingen
- Sørge for tilgang på nødvendig planfaglig kompetanse
- Frihet under ansvar: Betinget av at nasjonale og vesentlige regionale hensyn blir ivaretatt
- Kommunenes selvstyre er med andre ord undergitt en rekke begrensninger

Kort om planhierarkiet

Kommuneplanens arealdel er det viktigste styringsverktøyet i arealforvaltningen.

Valg av planformål og planbestemmelser er politikk.

Planprosess er juss.

Krav om kommunal planstrategi

- Kommunestyret skal minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år vedta en kommunal planstrategi
- En drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling
- Kommunen skal innhente synspunkter fra statlige og regionale etater og nabokommuner

JLK foto

Saksgang i en planprosess

Fargekode:

Politisk

Medvirkning

Administrativt

STATSFORVALTEREN I OSLO OG VIKEN POLITIKK UMU
- **Blir forbanna når jeg leser
Statsforvalterens
argumenter**

**Statsforvalteren setter
lokalpolitikernes
vurderinger til side**

**Anstrengt dialog mellom
kommunen og
Statsforvalteren**

**Statsforvalteren kommer
med småplukk**

**Statsforvalteren
overprøver
lokalpolitikerne i
steingjerdestrid**

Oppgitt over statlige innsigelser

Vil bygge mer i strandsonen:
- **Ministeren
går rett i
baret**

Meninge
**Er lokaldemokratiet satt
under press?**

NYHET VILLREIN HARDANGERVILDA ODDA ROSSNOS
- **Statsforvalteren er
villreins siste håp**

**Innsigelse trukket : - Endelig
- nå kommer vi oss videre**

Statsforvalterens roller i plansaker

- 1) Ivaretar nasjonale og vesentlige regionale interesser innen våre ansvarsområder
- 2) Samordner innsigelser fra andre statlige etater
- 3) Mekler i innsigelsessaker
- 4) Behandler klager på vedtak i byggesaker og plansaker

Foto: Scanpix

Nasjonale forventninger

Oppdatert kunnskap og oppdaterte planer er nødvendig for å få til en bærekraftig samfunns- og arealutvikling og for å gjennomføre lokal, regional og nasjonal politikk.

Nasjonale og regionale hensyn i plansaker

- Kommunene har ansvar for at også nasjonale og regionale interesser blir vurdert og ivaretatt, i tillegg til de lokale
- Målkonflikt kan oppstå når lokale utbyggingsinteresser er i strid med nasjonale og regionale interesser
- Offentlige myndigheter har rett og plikt til å delta i planleggingen
- Innsigelsesinstuttet **skal** bidra til å ivareta nasjonale og vesentlige regionale interesser i arealplanleggingen

Foto: Bildebloggen.com Rune A. Karlsen

Innsigelse – plan- og bygningsloven § 5-4

- Må fremmes innen høringsfristen
- Fratar kommunestyret muligheten til å fatte endelig planvedtak
- Myndigheten overføres til Kommunal- og distriktsdepartementet

Foto: Gunhild Dalaker Tuseth

Retningslinjer klargjør innsigelsespraksis

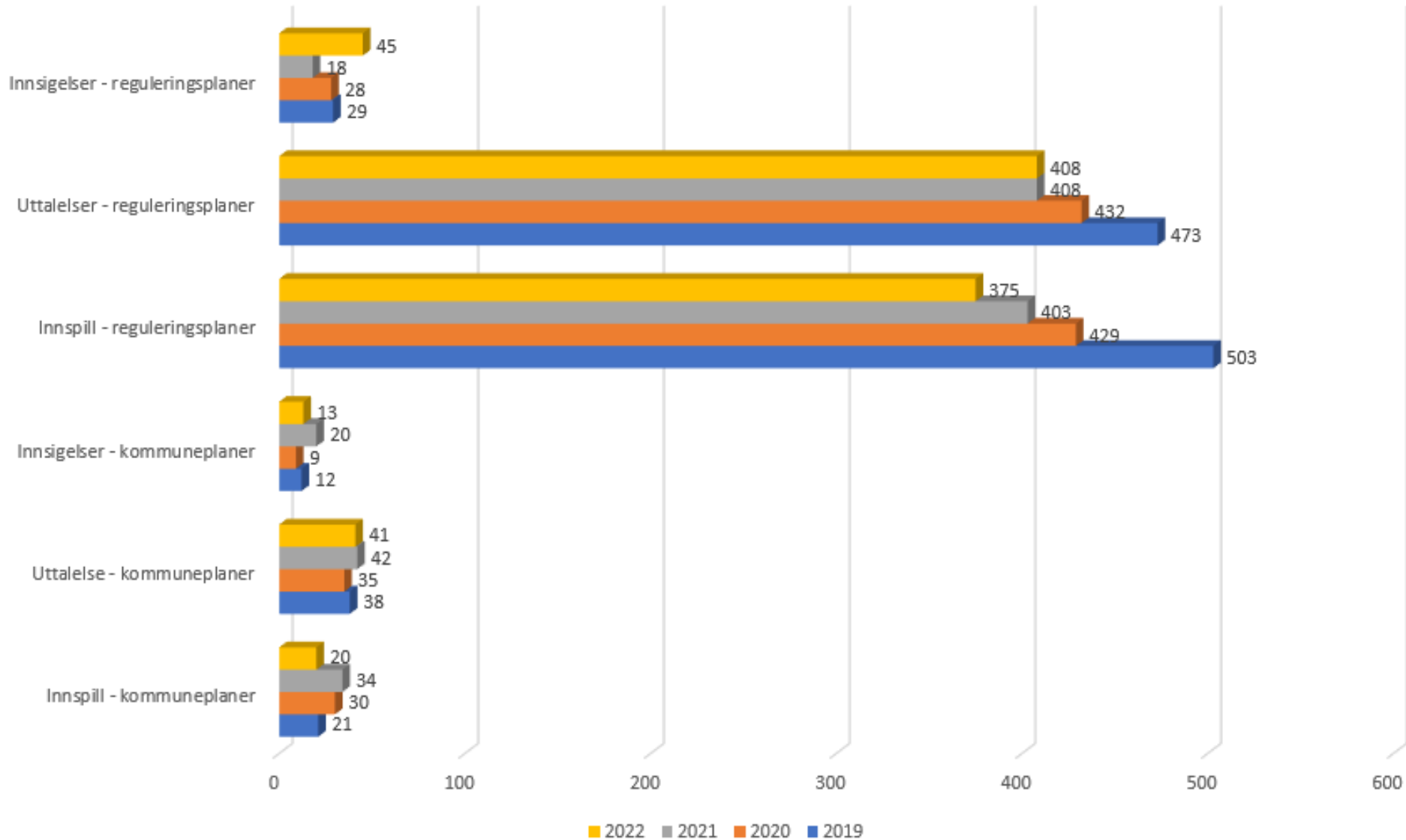
- Generelt – H-2/14 - Retningslinjer for innsigelse i plansaker etter plan- og bygningsloven (KDD)

Innenfor Statsforvalterens ansvarsområder:

- DSB – retningslinjer for fylkesmennenes bruk av innsigelser
- Klima- og miljødepartementet – klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis (T-2/16)
- Landbruks- og matdepartementet – jordvernbrief
- Helsedirektoratet - Nasjonale og vesentlige regionale interesser på folkehelseområdet – klargjøring av helseforvaltningens innsigelsespraksis
- Barne- og familiedepartementet - Forvaltning av kirke, gravplass og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø (Q-06/20)

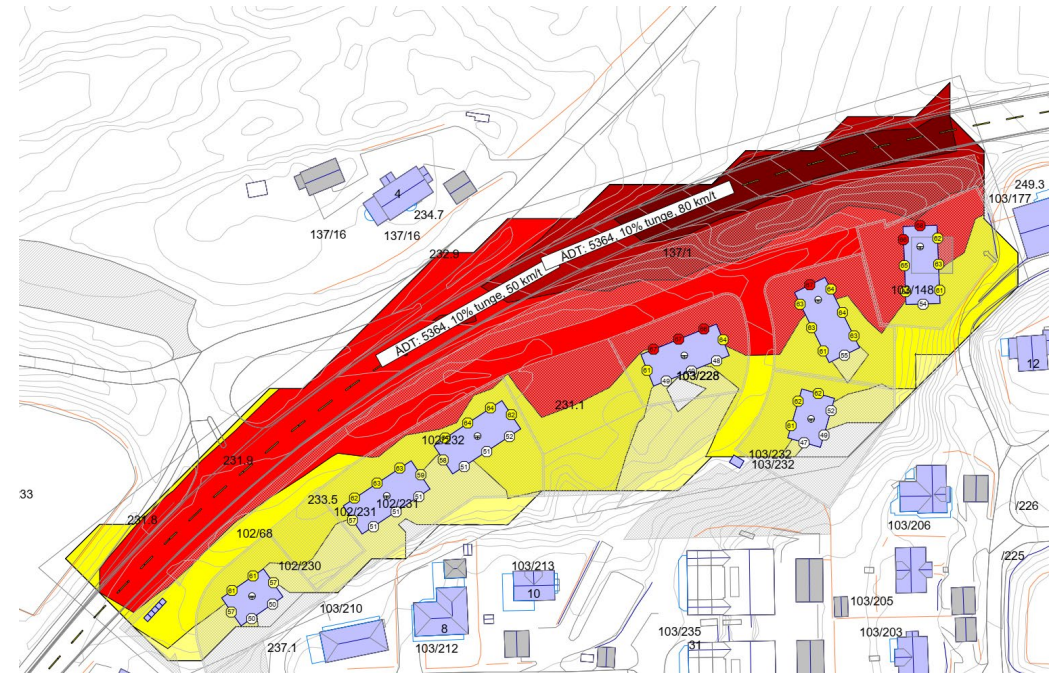
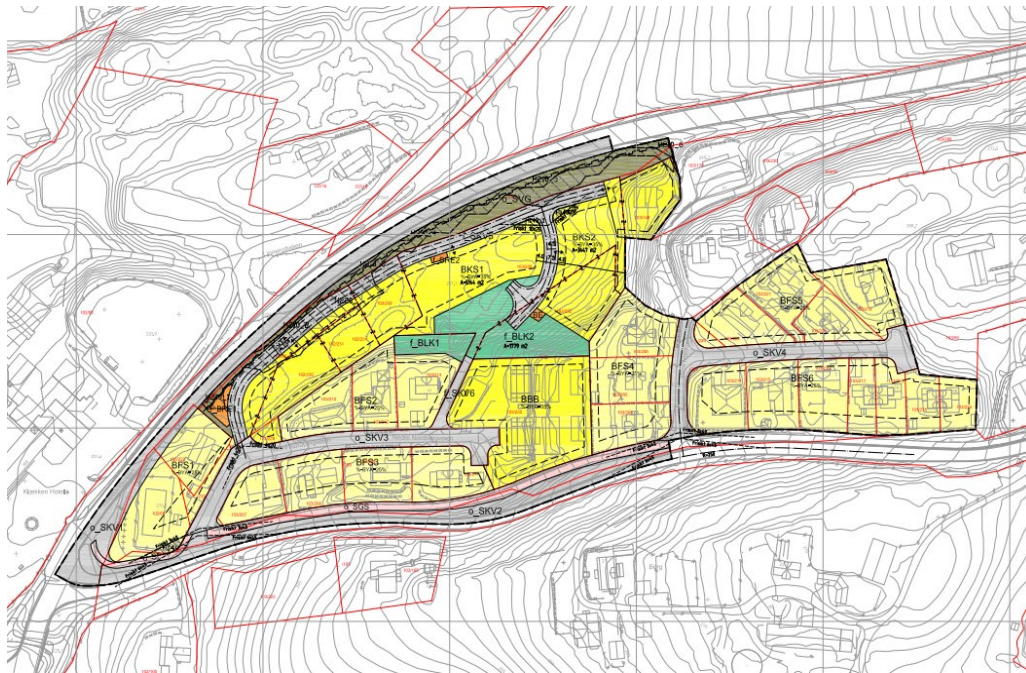

Antall uttalelser i plansaker 2019-2022

Støy – innsigelse til en detaljregulering for et boligområde ved Haugsbygd i Ringerike

Støy og bomiljø i distriktene

- Vi fremmet innsigelse til boligformål i støysone i utkanten av sentrum i Eggedal i Sigdal
- Støyhensyn er også viktig i distriktskommunene
- Forventing om stillhet og ro i boliger utenfor sentrum og kollektivknutepunkt

Foto: JLK Foto

Innsigelse knyttet til bestemmelse om for lav utnyttelse i områdesentre – Bærum kommune

- Bestemmelsen krevde *moderat* utnyttelse ved områdesentrene langs bybåndet, bl.a. ved Bekkestua, Høvik, Stabekk og Kolsås.

Krav om arealutnyttelse i regional plan:

I prioriterte vekstområder legges det til rette for **høy arealutnyttelse**. I sentrumsområder, områder ved regionale kollektivknutepunkt og områder tilrettelagt for arbeidsplassintensive virksomheter forventes det særlig høy arealutnyttelse.

Samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging – Kongsberg kommune

- Boligutvikling i strid med lokaliseringsprinsippene i regional plan for areal- og transport i Buskerud og de statlige planretningslinjene
- For mange nye områder utenfor sentrum i forhold til veksten og mengden boligreserver
- **Målkonflikter:** Bilbasert, jordvern, natur- og kulturlandskap

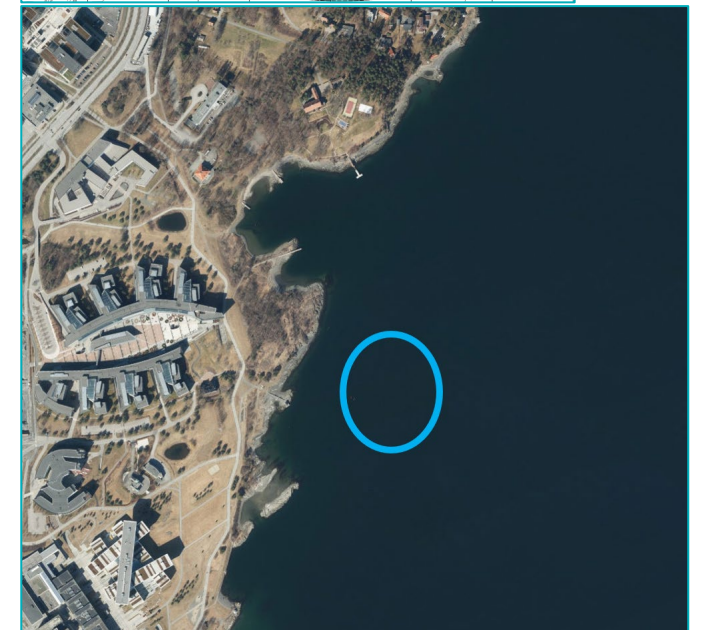
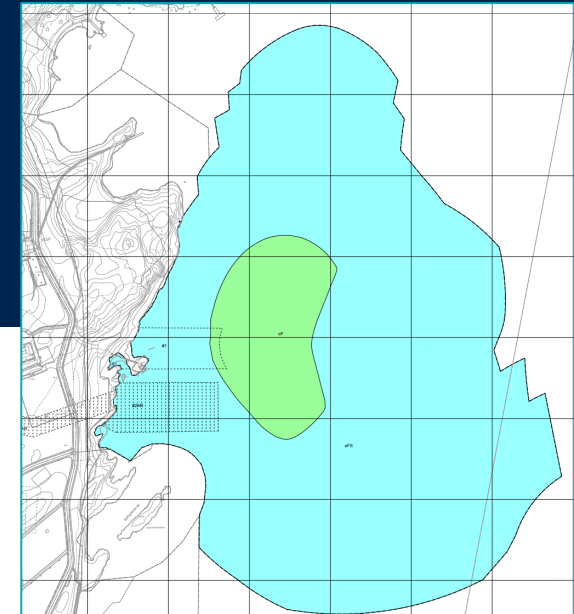
Øy i Lysakerfjorden – Bærum kommune

Ønske om å etablere en øy i Lysakerfjorden for å:

- Bruke masser fra flere infrastrukturprosjekter
- Øke tilbudet av friluftslivsarealer på Fornebu

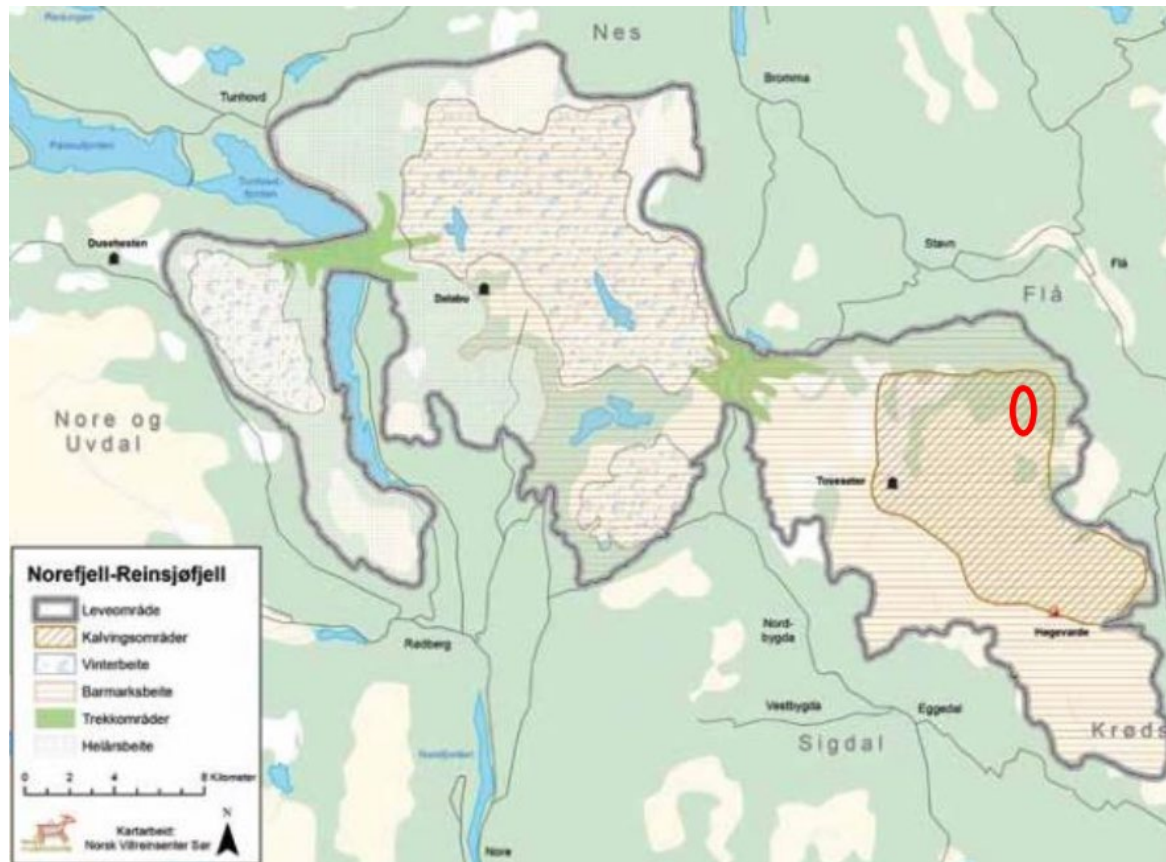
Vi fremmet innsigelse til planforslaget grunnet:

- Truede fuglearter og deres leveområder, den utvalgte naturtypen åpen grunnlendt kalkmark og marine naturtyper
- Mangelfull utredning/dokumentasjon av konsekvenser for vannkvalitet

Forslag om nytt hyttefelt på Norefjell i Flå kommune – Trytetjern

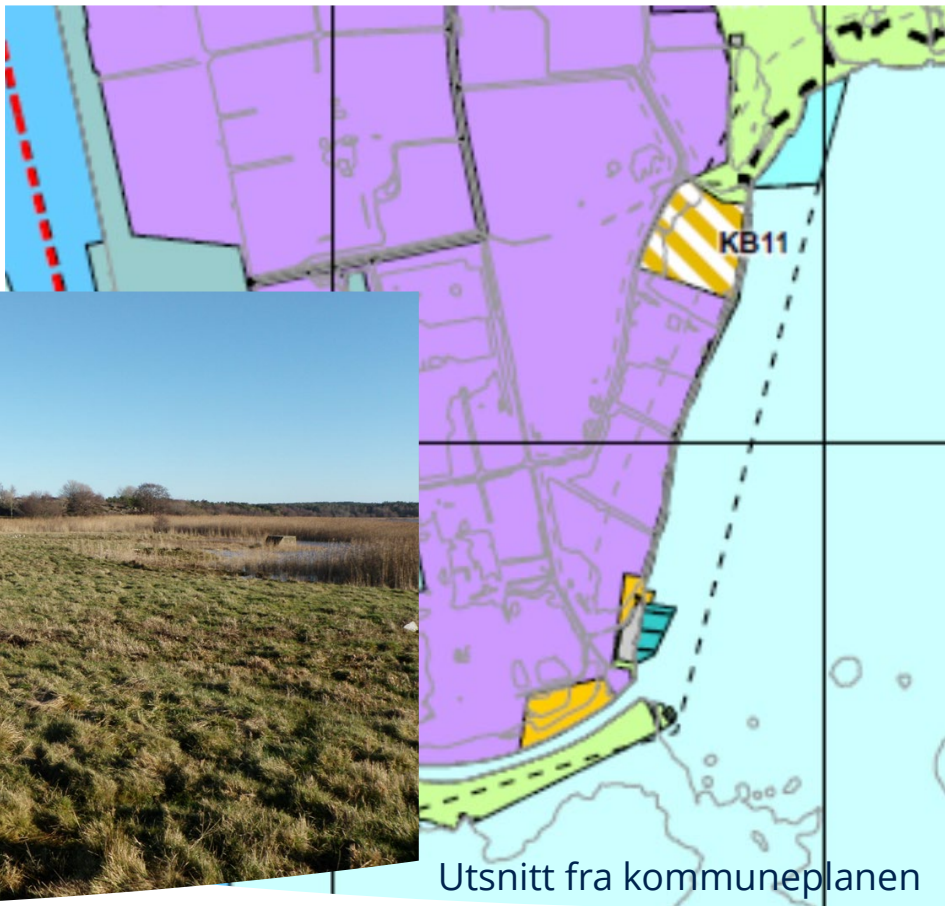

Aktuelt område (rød ring) ligger innenfor leveområdet til villreinen på Norefjell og Reinsjøfjell og er kartlagt som et viktig kalvings- og oppvekstområde.

Også dokumentert kongeørn i området.

Øra industriområde – Fredrikstad kommune

Bilde fra Øra naturreservat

Utsnitt fra kommuneplanen

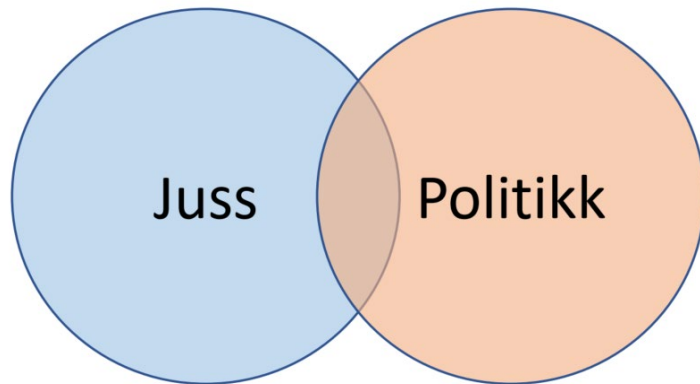

Flyfoto av Øra industriområde

Dispensasjon eller plan – er det så nøye?

- Viktig å være bevisst på skillet mellom juss og politikk i plan- og bygningsloven

Kilde: Holth & Winge

Plan- og bygningsloven § 19-2

Kommunen **kan gi** varig eller midlertidig dispensasjon fra bestemmelser fastsatt i eller i medhold av denne lov. Det kan settes vilkår for dispensasjonen.

Politikk

Dispensasjon **kan ikke gis** dersom hensynene bak bestemmelsen det dispenseres fra, eller hensynene i lovens formålsbestemmelse, blir vesentlig tilsidesatt. I tillegg må fordelene ved å gi dispensasjon være klart større enn ulempene etter en samlet vurdering. Det kan ikke dispenseres fra saksbehandlingsregler.

JUSS

De to første leddene i § 19-2 om dispensasjonsvedtaket. Vår utheving i rødt. Politisk skjønn er kun knyttet til første ledd.

Dispensasjoner bør være unntaksvis

- Arealplanene legger juridiske rammer for hva som konkret kan bygges, og hvordan bebyggelsen skal utformes
- Planene er utarbeidet gjennom stor grad av medvirknings- og høringsprosesser
- Det er imidlertid ikke uvanlig at utbyggere søker om **dispensasjon** fra planer
- Det gir en usikkerhet for naboer og andre berørte om hva planene faktisk styrer, og hvordan de konkrete byggeprosjektene blir utformet til slutt
- Gode mål og intensjoner i planer er lite verdt hvis kommunen ikke holder seg til dem

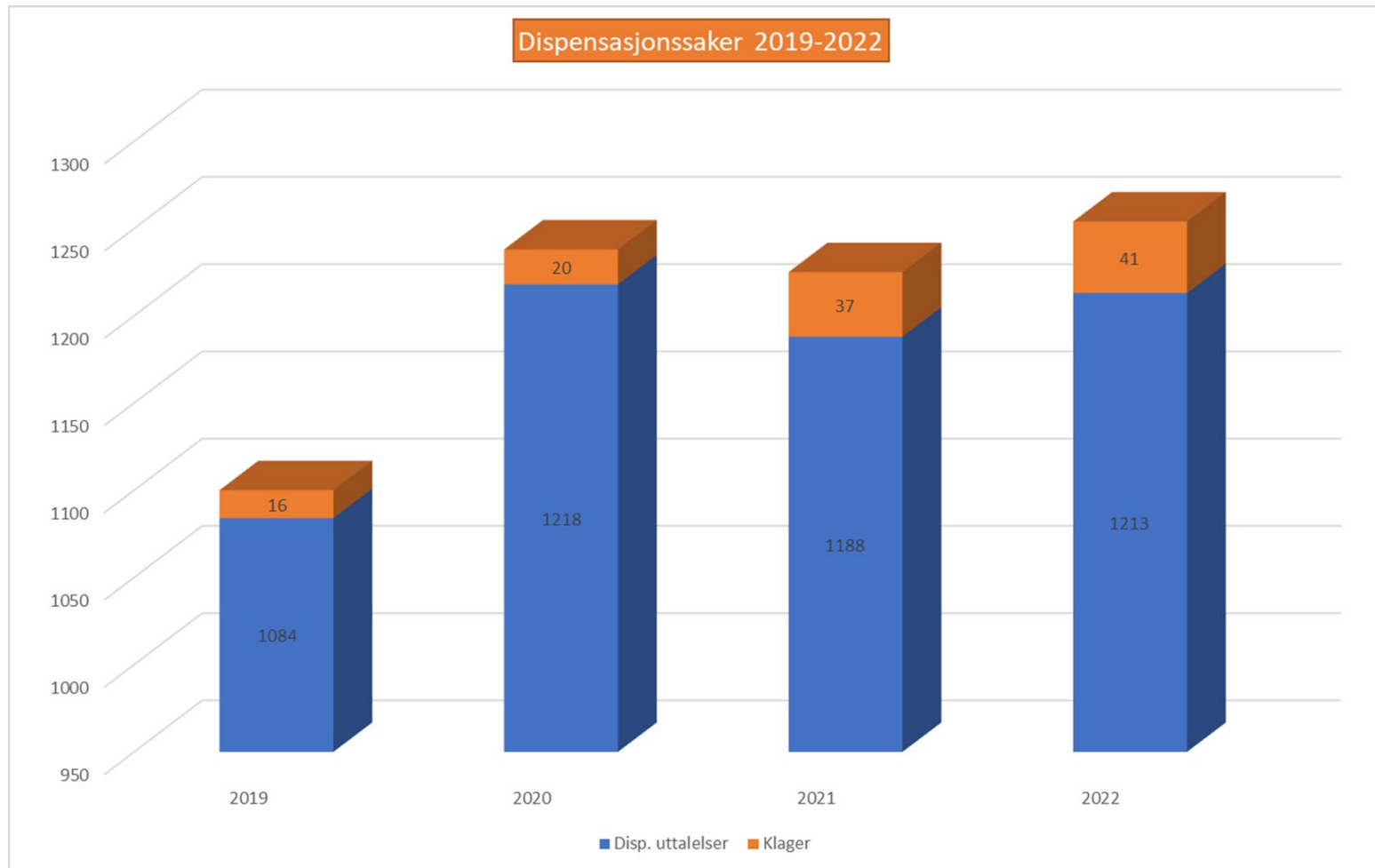

Vår rolle i dispensasjonssaker

- Statsforvalteren skal påse at dispensasjoner ikke gis i strid med nasjonale og viktige regionale interesser
- Vi skal følge opp Stortingets og regjeringens vedtak, mål og retningslinjer innenfor våre ansvarsområder
- **Vi avgir uttalelser i saken før kommunen fatter vedtak**
- Vi har klagerett på kommunens vedtak
- Juridisk avdeling behandler eventuelle klager på kommunens vedtak. Dersom Statsforvalteren i Oslo og Viken klager på et kommunalt dispensasjonsvedtak vil det være en annen Statsforvalter som behandler klagen (settestatsforvalter)
- Det er laget en [dispensasjonsveileder](#) for kommunene i Oslo og Viken

Uttalelser og klager fra Statsforvalteren

Årene 2019-2022

Antall klager på vedtatte dispensasjoner (oransje)

Antall dispensasjonssaker vi har uttalt oss til (blått)

Utfordringer knyttet til avløpssektoren

avdelingsdirektør Gunhild Dalaker Tuseth
Klima- og miljøvernavdelingen

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Avløpssektoren i møte med klimaendringene

- Mer intens nedbør gir store utfordringer
- Det er stort etterslep på vedlikehold og oppgradering av avløpsnett og renseanlegg i dag
- Det vil kreve store investeringer for å øke kapasiteten på avløpssystemene
- Strengere krav til:
 - Fornyning av avløpsnett, Reduksjon av fremmevann
 - Måling av overløp

Foto: Gunhild Dalaker Tuseh

Effekter på avløpsrensaneanleggene

- Regnvann/fremmedvann gir dårligere rensing og økte utslipp fra rensaneanleggene
- Overvann og forurensninger ender opp i avløpsslammet
- Kommunene må ta klimahensyn i miljørisikovurderingene
- Avløpsanlegg må ikke planlegges i flomutsatte områder

Foto: Gunhild Dalaker Tuseth

Oppdrag fra Storting og regjering

Hurdalsplattformen

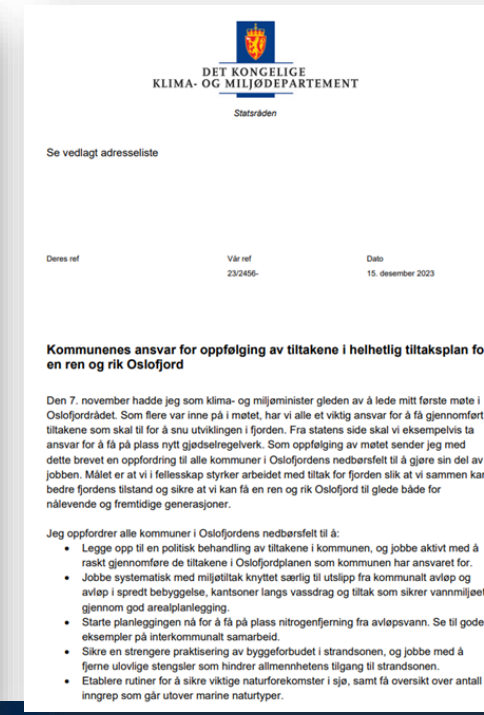
FOR EN REGJERING UTGÅTT FRA
ARBEIDERPARTIET OG SENTERPARTIET

2021-2025

Vedtak 575

Stortinget ber regjeringen legge fram helhetlig plan for Oslofjorden – med mål om at fjorden skal oppnå god miljøtilstand, restaurere viktige naturverdier, fremme et aktivt friluftsliv og ivareta det biologiske mangfoldet i fjorden.

Tiltaksplanen viser regjeringens viktigste prioriteringer for Oslofjorden, i første omgang fram mot 2026.

Brev fra klima- og miljøministeren om kommunenes ansvar for oppfølging av tiltakene i helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord.

Tiltak – 7 innsatsområder

- Redusere utslipp fra kommunalt avløp og avløp i spredt bebyggelse
- Redusere arealavrenning fra jordbruket
- Redusere tilførsler av miljøgifter og marin forurensning
- Ivareta sårbare arter, naturtyper og kulturminner
- Restaurering av naturverdier
- Friluftsliv
- Tverrgående tiltak for helhetlig forvaltning av Oslofjorden

Foto: Gunhild Dalaker Tuseth

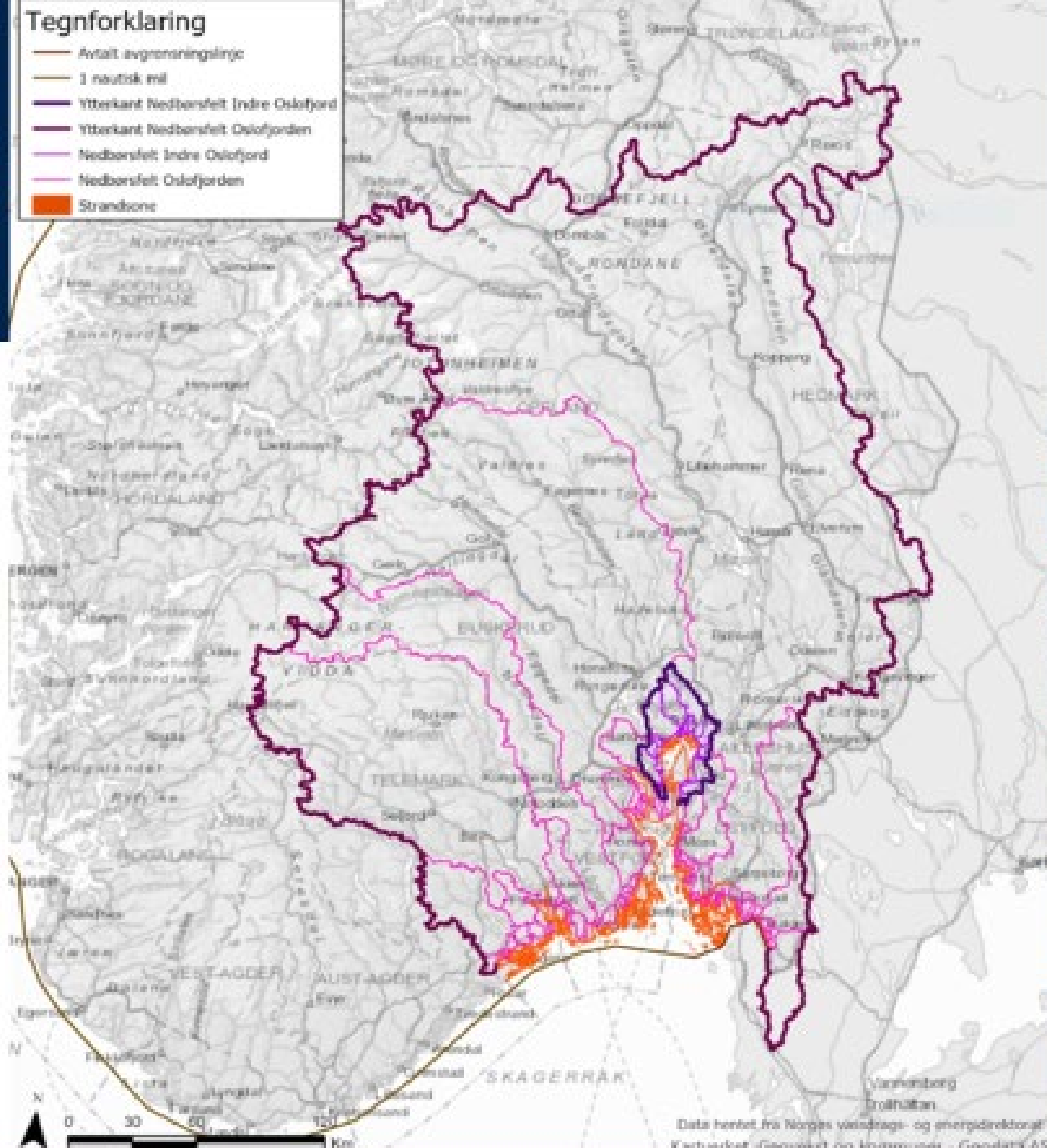

Økologisk kollaps i Oslofjorden

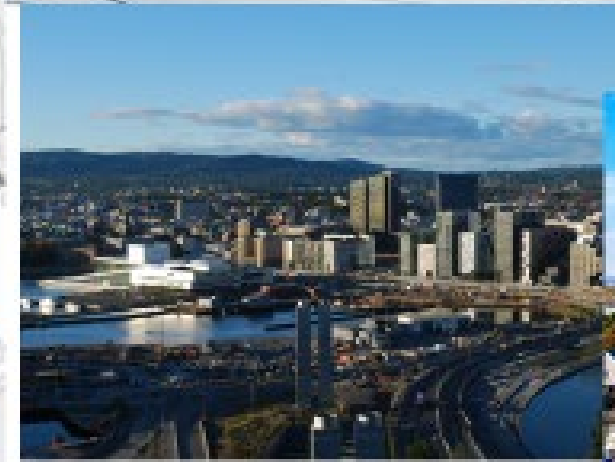
The screenshot shows a news article from Aftenposten. At the top, the newspaper's name 'Aftenposten' is visible, along with navigation links for 'A-magasinet', 'Osloby', 'Sport', and 'Mening'. There are also links for '72-timerssalg!', 'Logg inn', and 'Meny'. The main image is an underwater photograph of two cod fish swimming over a seabed covered in red algae. Below the image, the author is listed as 'FOR: Erling Svensen / Helseforskingsinstituttet'. The text of the article reads: 'Torskebestanden i Oslofjorden går ned, og Mattilsynet advarer mot å spise torsk fra andre Oslofjord på grunn av høyt innhold av løskvaler.' The main headline is 'Oslofjorden er nesten tom for fisk' and the sub-headline is 'Torskebestanden har kollapset og flere steder er innholdet av miljøgifter så høyt at fisk og skaldyr ikke kan spises, viser ny rapport.' At the bottom, the authors 'Frøydis Braathen' and 'Torstein Ringnes (yultimedia)' are listed, along with the publication date 'Publisert: 05. des 2019 16:45' and the update date 'Oppdatert: 04. des 2019 18:17'. A small number '8' is visible in the bottom right corner of the article frame.

Tegnforklaring

- Avfall avgrensingslinje
- 1 nautisk mil
- Ytterkant Nedbørsfelt Indre Oslofjord
- Ytterkant Nedbørsfelt Oslofjorden
- Nedbørsfelt Indre Oslofjord
- Nedbørsfelt Oslofjorden
- Strandsoner

Oslofjordens nedbørsfelt

Data hentet fra Norges vinddrags- og energidirektorat
Kartverket, Geovekst og Kommuner - Geodata AS

Miljødirektoratet varsler strengere nitrogenrensekrav i brev av 13.05.2022

- Alle kommuner og IKS som tilhører en omfattende tettbebyggelse innenfor Oslofjordens nedbørsfelt må forvente **krav om nitrogenfjerning**.
- Alle kommuner på følge opp bedre allerede eksisterende krav.
- Flest mulig kommuner med utslipp direkte til Oslofjorden eller sidefjorder må starte prosjektering av N – fjerning før de formelt får krav om det.

Lenke til brevet her på vår nettside:

<https://www.statsforvalteren.no/nb/oslo-og-viken/miljo-og-klima/nyheter---miljo-og-klima/2022/05/behov-for-krav-om-nitrogenfjerning-for-avlopsrenseseanlegg-tilknyttet-oslofjorden/>

Ivaretagelse av avløpsinfrastruktur i arealplanlegging

- Avløp er kritisk infrastruktur som må planlegges tidlig i planprosessen. Overordnede VA-planer for hele kommunen er viktig.
- *Pbl. § 27-2: Bortledning av avløpsvann skal være sikret og i samsvar med forurensningsloven før opprettelse eller endring av eiendom til bebyggelse eller oppføring av bygning blir godkjent.*
- Tilførsel av ytterligere påkoblinger til et renseanlegg som i dag ikke driver lovlig, er også i strid med forurensningsloven.
- Rekkefølgebestemmelser er avgjørende.

Foto: Gunhild Dalaker Tuseth

Lykke til!

- Vår tids største utfordring
 - naturkrise
 - klimakrise
- Bærekraftig areal og samfunnsutvikling er nødvendig
- Ta ansvar og bruk muligheten dere har som nyvalgte kommunerepresentanter!

